

A.ŞAİQ

Am

OJUNCU BAQIALAR

30275

894.1-93

3-19

AZƏRNƏŞR
1 9 3 4

B D U L L A Ş A I Q

84(5A7e)-4

U16

894.362-93

U16

F. Köçəri adına
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KITABXANASI
INV. № 58840

OJUNCU BAQIALAR

1805
DEVLET KİTAPXANASI
INV. № 30275

AZƏRBAJÇAN DEVLƏT NƏŞRIYYATİ
Tədris Pedaqozi Şə'bəsi

B A K B

1934

RƏSİMLƏRİNİ
ƏMİR HAÇIJEV
ÇEKMIŞDİR

REDAQTORU
M. SEJİD ZADƏ

TEXREDAQTORU
M. ZEJNAL ZADƏ

BURAQBÇBŞB
H. RƏNİMOV

Baş Mətbuat Mərkəzi Məvəkilliyi № 6350. Sifariş № 415 Tiraz 4000.
İstehsalata verilmiş 9/IV-34. Çapa imzalanmış 15/V-34. Çap listi 2^{1/2}.
Kağız formatı 62×94. Əzərnəşr mətbəəində basıldı. 26-lar adına
„Kitab Sarayı“. Bakı, Əl. Bəjrəmov küçəsi.

Bəyjk bir evdə bir sənəfdən dörd, beş, məktəbli yaşayırdı. Uşaqlar hər gün məktəbdən döndükdən sonra geniş həyatın gynəşli və havaly tərəfində toplanıb ojnayı, qacşyr, gylyv danşyrlardı.

Jorulduqlary zaman taxta varmaqlyqla hasarlanmış vaqca janyndaky iskəmləjə oturub danşyrdylar. Bir gün jənə toplanıb ojnayırdylar. Aslan əlində topu ojnata-ojnata gəldi. Uşaqlar qacşv onun ətrafnyb alaraq dedilər:

— Aslan, bu topu haradan aldıyn?

— Ver vura ojnajaq.

— Gəlin „top aldy qac“ ojnajaq.

Aslan əli ilə ajaqy ilə uşaqlary itələjiv dedi:

— Cəkilin, hec kəsə verməjəçəgəym, özüm jalybyz ojnajaqam!

Uşaqlar qəmləniyb dedilər:

— Aslan, nə olur, qoj biz də ojnajaq.

Qorqmaz dedi:

— Намымыз ojnajaq, намимыз!

Aslan jənə vaqyrdy:

— Сәкилин, өзүм ойнајаҗақам.

Ушаqlar durub җәмли-җәмли вақырды. Aslan da topu әлиндә атыв дутурду. Tejmur soruşdu:

— Aslan, бу topu haradan алдың?

Aslan җавав verdi:

— Мәктәвдән гәләндә бир ушақын әлиндән алыв қасырдым. Қанвај тәәҗывлә soruşdu:

— Бир ушақын әлиндән алыв қасырдың? myәллим dimәmiş ki, „mәктәвли оқurluқ et-mәz!“

Aslan topu ojnata-ojnata җавав verdi:

— Мән оқurlamамышам ki; әлиндән алыв қасырмышам.

— Oda оқurluқdur.

— Joқ, оқurluқ дәјил!

— Әлвәтдә оқurluқdur, өзгәнин ма-
лыдыр.

— Jазық ушақ имди ақlaja-ақlaja қал-
тыш.

— Hәлә ystәlik evdә ата, анась да дө-
гәҗәк.

— Nә elәјim, qoj дөгsyn — dijә; topu
havaja atды.

Tejmur topu vurub onun әлиндән jерә
sалды. Ушаqlарын һамысь topa тәрәф қасды.
Һамыдан әvvәл topu Sara гөтырды. Aslan
topu ондан алмақ istәdi, Sara гөрды ki,
ona гуҗу catмајаҗақ. Topu uzaqa atды.
Ушаqlar jәнә қасды. Бу дәфә topu Қанвај
гөтырды.

Aslan jetişinçә topu Saraja atды. Aslan
ona тәрәф қасды. Tejmur бир аз аралапыв
вақырды:

— Sara, Sara, vura at!

Sara topu Tejmura atdı. Qanvaj vaqırdı:

— Sən də mənə at!

Aslan jetişinçə Tejmur da Qanvaja atdı. Aslan hər tərəfə qacdı, topu ala vilmədi. Axırda aqıqlandı və joldaşları təvijəsiz səğyşlərlə səğdy. Bu səğyşlər Qanvajın xoşuna gəlmədi. Topu o Aslana atıv dedi:

— Jum aqızın, nə pis qoqujur. Təvijəsiz, oqru!...

Aslan topu tez gətyryv dedi:

— Oqru sənsən!

— Mən də oqru olsajdım özğənin topunu oqurlardım.

— Mən oqurlamamışam, qасыrmışam. Hynərin var, sən də qасыr.

Mən hec kəsin topunu qасыrmaram. Kəcən ildə sьnıfda Səmədin qara çilidli dəftərini oqurlamışdın. Tejmur gylə-gylə dedi:

— Ha, jadymdadı, jadymdadı. Myəllim onu qovmaq istəjirdi. O qədər aqladı, jalvardı ki, myəllimin jazıqı gəldi.

Qanvaj vaqırdı:

— Bu jana gəlin, onunla ojnamaşın, oqrudur!

Sara dedi:

— Doqru dejir, gəlin bu tərəfə özmyuz ojnajaq.

Uşaqları hamı Qanvajın ətrafına toplandı. Tejmur dedi:

— Savah istirahət gynydyr. Xalam oqlunun janına gedəcəğəm. Onun topu var. Sara onun səzyny kəsərək.

— Nə ojnajaq, tez olun, ojunun adın dejin!

— Qanvaj sevinçindən sьcraşv dedi:

— Doqrudan savah istirahət gynydyr. Aj çan-əj çan atam məni hejvanxanaja aparacaq. Kəcən həftə də sirqə aparmışdı. Orada itlərdən musiqi dəstəsi vardı. Biri kəməncə calırdı, biri ojnayırdı, o biriləri də əl calırdı. Sonra dəniz kəpəkləri gəldi. Topu vurunlarilə bir-birinə atıv duturdu. Hələ bir fil bizi o qədər gyldyrdy ki.....

Sara — mən də savah tijatroja gedəcəğəm.

Tejmur — mən də kytyvhanadan jeni kitablar alıv oqujaçaqam. Qardondan maşın və ajroplan qajıraçaqam.

Qanvaj — sən oquduğun kitablar nəjə gərək. Elə maşınlardan, ajroplanlardan danışır.

Tejmur gylə-gylə çavav verdi:

Maşın jaxşadı, ajroplan jaxşadı, joqsa ilan, çajan, kirpi, davşan? sən də elə kitablar oqujursan.

Sara dedi:

— Nə olsun, o hejvanları sevir, onlardan danışan kitabları alıv oqujur, sən də maşınları.

Tejmur soruşdu?

— Hansь jaxşьdьr?

Sara çavav verdi:

Hər kəs hansьnь səvsə o jaxşьdьr.

Ylkər vaqsanьn janьndakь iskəmlədə oturub onlarь dinləjirdi. O ikinci dərəcəli-nin son qrupunda ciddi, bilikli tələbə olduqu kimi pioner təşkilatьnьn da rəhbəri idi. Uşaqlarьn danьşьoqь onda dərin fikirlər ojatdı. Öz-özynə düşynərək: doqrudan, pioner təşkilatь rəhbəri yzərində nə myhym vəzifələr varmьş — dedi. Sonra onlara vaqьrdь:

— Uşaqlar, bura gəlin!

Uşaqlar bir dəqiqədə jzyk qaşь kivi onun ətrafьnь aldı. Ylkər dedi.

— „Uşaqlar, səhvətinizi eşidirdim. Bundan sonra istirahət və tətillərinizdə sizə əzym rəhbərlik edəcəgəm ki, gərдыgьmyz işlər fajdalь olsun.“

Uşaqlar səvinçindən sьcrajьrdь. Tejmur soruşdu:

— Savah vizi hara aparaçaqsan?

Ylkər çavav verdi:

Sizə fudbol gətirəcəgəm. Savah mejdancada sportsmen ojnajaçaqьz.

Uşaqlarьn jzyndə, gəzyndə sevinç qь-qьlьmlarь ucuşurdu. Bu zaman Aslan da əlində top gəldi və vaqьra- vaqьra dedi:

— Savah hara gedəcəksiniz, dedin?!..

Tejmur ona aqьqlь vaqьv dedi:

— Sən hec jərə.

Ylkər — joq, onu da aparaçaqьm — dedi.

— O vizimlə ojnamasьn!

— Nicin?

— Oqrudur, sonra vizə də oqurluq əg-rədər.

Aslan aqьqlь səslə:

— „Oqru əzynsən!“ dedi.

Sara aqьqlь-aqьqlь Aslana vaqьv dedi:

— Oqru olsajdь, o da sənin kivi uşaqlarьn topunu gətyryv qacardь. Tejmur ilə-və etdi:

— Sьnьfda uşaqlarьn dəftərini oqurlardь.

Aslan aqьoqьndan aqladь. Gəzynyn jaşьnь əlilə silə-silə:

— Sizə nə.. jaxşь edirəm. Sizin şejtnizi oqurlamamьşam ki!. Sara çavav verdi:

Qorqma, əlinə dyssə onu da oqurlarsan.

Ylkər uşaqlara aqьqlandь „susun!“ dedi bundan sonra Aslan vojlə jaramazlьq et-məz. Sonra yzyny Aslana dutub soruşdu.

— Aslan; bu topu əlindən aldьoqьn uşa-qь tanьjьmьsan?

— Əzyny də tanьjьram, evlərini də.

— Sabah sizə **fudbol gətirəcəgəm.**
Sən apar, onun topunu özünə ver, gəl!
Sən gəlinçə biz də tətil və istirahət gyn-
lərində aparacağımyz işlərə dəjir plan ha-
zırlajalyz.

Aslan əlində top getdi. Ylkər uşaqlar
başna toplajyb hər birindən ajrb-ajrb so-
ruşdu:

— Sara, sən tətil gynlərində nə kivi iş-
lərlə məşqul olmaq istəjirsən?

— Mən?.. Mən tijatroja getmək istə-
jirəm.

— Daha nə səvirsən?..

— Bir də vaqca uşaqlarınb gəzdirmə-
gi, ojnatmaqyb səvirəm.

Ylkər jənə soruşdu:

— Tejmur, sən nə səvirsən?

— Mən maşyn, paraxod, ajroplan səvi-
rəm. Bunlardan danşan kitablarb səvirəm.

— Qanvaj, sən nə səvirsən?

— Mən hejvanlarb səvirəm. Hər gyn
hejvanxanaja, sirqə getsəm, jənə dojmaram.
Sara dedi.

— Doqru dejir. Məktəvdə təbiət qabi-
nəsinə girdigi zaman hec cıqmaq istəməjir,
gözy şəkillərdə qalyr.

Tejmur ilavə etdi:

— Təbiət dərslərində hejvanlarınb jaşa-
jyb və xasijjətləri həqqində o qədər sual
verir ki, myəllim təngə gəlir.

Ylkər qojnundan bir parca kaqyz və
qələm cıqarvb sına ilə jazdı: *Əmək myzesi,*
uşaq baqcası, tijatro, hejvanxana, sirq,
fabriklar, zavodlar.

Bu halda Aslan qaca-qaca gəldi. Yzy-
ny Ylkərə dutub dedi: Topu aparvb uşa-
qınb özünə verdim. O qədər səvindi ki...

Sara:

— Uşaq özy harada idi?

— Qarınbın aqzında oturmuşdu. Jan-
na gəlinçə mənə tanıdı. Yzymə açyql-
a cıqlı vaqırdı. Topu cıvimdən cıqarvb:—
—aj oqlan?, bu top sənindir? dijinçə to-
pu əlimdən dartvb aldı və gözlerini yzymə
dikib:— „hə, mənindir.“ dedi. Mən də bir
söz deməjib qajıtdım. Uşaq səvinə-səvinə
həjətə qacdı. Anasınə vaqıra-vaqıra dejirdi:

— Ana, aj ana oqlan topumu gətirib verdi.
Ylkər Aslana dedi:

— Qocaq Aslan, yaxşə etdin, aparəv verdin. Bundan sonra hec kəsin maləv gətyryv qacma!

Joldaşlarəndan soruşmuşam. De gərym tə'til gynlərində sən nə işilə məşqul olmaq istəjirsən? nəji coq səvirsən?

Aslan bir az düşyndy:

— Mən? mən aqronomluq səvirəm—dedi.

Ylkər plana jaqəv qolxoz və sovхозlara tənəzzyh səzlərini də ilavə etdi. Sonra yzyny uşaqlara dutub dedi:

— Sabah fudbol ojnajaçaqəvz! gyn ortadan sonra sizə bir kitab oqujaçaqam. Kitav bir uşaqəv qajərdəv jeni ajroplandan danəşəv, gələn istirahət gyny sizi əmək myzesinə gətyrəcəgəm. O biri tətildə hejvanxanaja gedəriz. Sonra tijatroja, sirqə, uşaq vaqcasəna—jaqəv qolxoz, sovхозlara tənəzzyh təşkil edəriz.

Uşaqqlar coq məmnun qaldəlar. Birinçi istirahət gyny uşaqqlara coq xoş kecdi. Səhər fudbol ojnadəlar. Gyn ortadan sonra „kaqəvzdan jeni ajroplan“ kitavəv oqudu-lar. Ylkər kitavəv oquduqça balaça Məmişin ustaləvna haməşəv təəcçyv edirdi. Tejmur başdan ajaqəv qulaq kəsilmışdi. Ara-bir icini cəkəvək:— „Mən ondan da yaxşə ajroplan qajraçaqam“ dejirdi.

Ylkər kitavcəv oqujub qurtardəvqdan sonra Tejmura vaqəv. Tejmur kəksyny ətyryv:

— Ah, o Məmiş burada olsa idi bir jerdə ajroplan qajərdəv—dedi.

Ylkər ona gulyv çavav verdi.

— Bu qədər joldaş sənə vəs gəlmə-jirmi?

Tejmur jyrəgi acəv və zərafətci coquq idi. Əlilə joldaşlarəv gəstəv:

— Bunlar ilə mənimki dutmajəv. Biri kə-ləmdən, soqandan, biri kirpidən, davşandan danəşəv.

Ylkər çavav verdi:

Bunlarəv haməşəv lazəvmdəv. Hec bir şeje pis demək olmaz! Hynər bir işi yaxşə vaçarəv o jolda hynər gəstəvməkdyr.

Bu səzdən coquqlarəv haməşəv razəv qaldəv. O aqşam nəşələri jerində olduqundan dərslərini daha gəzəl hazəvradəlar və sabah səvəvda myəllimin verdigi suallara yaxşə çavav verdilər. Onlar anlameşdəlar ki, yaxşə sən'ət sahivi olmaq ycyn hər şejdən əvvəl bilik lazəvmdəv.

Uşaqqlar istirahət gynlərini dərt gəzlə vəkəvjirdi.

O biri həftə hejvanxanaja getmişdilər.

Dəmir qəfəslərdə səra ilə qojulmuş hejvanlara və quşlara tamaşa edirdilər. Tejmur

bir dəmir qəfəsin janyndan kecir kən ona bir əl uzandı. Dənyv baqarkan gərdu ki, mejmundur Qəfəsin icində vöjyk-kick mejmunlar ojnaşyrdy. Tejmur Qanvaj səsledi:

— Bura gəl, bura gəl!

Baq, mejmunlar neçə ojnaşy! əlilə az qaldy məni dutmuşdu.

Qanvaj onlara diqqətlə baqyr və hər birinin hansy çinsdən oidoğunu dyşynyrdu. Tejmur da əlindəki aqaçy qəfəsə uzadıv onlary açyqlandıyrdy.

Vöjyk bir mejmun gəliv qəfəsin varmaqlyqy uçunda e'tinasyz dajandı. Tejmur ona nə qədər aqac uzatdısa, əsla hərəkət etmədi.

Qanvaj və Ylkər bir necə dəfə ona dedilər:

— „Açyqlandıyryma, əlini qapar“. Tejmur fikir vermədi. Bir də aqaçy uzadıyrykan mejmun jıldıyrym kivi şyqybyv onun qolunu iki əlilə dutdu və tez aqyyna saldı. Tejmur qorqudan baqyryv aqladı. Qanvaj əlindəki aqaçla mejmunu vurdu. Ylkər də jumruqu ilə ona huçum etdi. Mejmun qorquv Tejmuru vıraqdı.

Tejmurun əlində mejmunun dişlərinin jeri qalmışdy, əli vək aqybyrdy. Joldaşlary vashyna toplanıv soruşurdular:

Nə oldu Tejmur, nə oldu?

Qanvaj gylə-gylə çavav verdi:

— Bir şey olmamış; o mənim mejmunlaryma sataşdy, mejmunlarym da onunla zəafət etdi.

Uşaqlyar qəfəslərin önyndən baqa-baqa kecirtilər. Qanvaj kicik bir qəfəs qarşynda durdu.

Bir az diqqətlə qəfəs icindəki iri, kicik baqalara baqyv joldaşlaryna dedi:

— Sirqdə bunlaryn iştirak etdiklərini hec görməmişəm. Gorynyr bunlar o qədər şyursuz və qava hejvandıy ki, əgrətmək mymkyn olmaıy. Ylkər onun cijninə vuruv dedi.

Onlary da sən əgrədərsən, vöjyk bir şey dejil ki.

Ylkər məktəbdə pioner təşkilatının vəşna kecdikdən sonra təşkilat çanlanmışdı. Tə'til gynlərindəki səmərəli tənəzzüylər və ojunlar uşaqıar coq maraqlandırdı və iyz fajiz iştirak edirdilər. Ylkərin rəhbərliyi sa-jəsində Aslan kivi uşaqıar coq islah ol-muşdu. O coquqların tərviyəsində coq əhəmi-jət verirdi. Onlar ucyn maraqlı kitablər oqu-jur, mysahibələr kecirirdi.

Qanvaj hejvanlar coq səvirdi. Təbiət qabınəsində girdigi zaman saatlarça göz-lərini şəkillərə dikib qalırdı. Şəhərə tamaşa ucyn hejvanat gətirildikdə, sirqdə hejvan-ların tamaşası göstərildikdə atasılə vərəvər gedib dojunça tamaşa edirdi. Onların ojunlar, jaşajş və xasijjətləri Qanvaj coq maraqlandırdı. Kərəklərin, pişiklərin, do-nuzun; filin hətta su kərəklərinin göstərdigi ojunlara hejrət edirdi. Əz-əzynə dısyınurdu:

Bu əqilli hejvanlar haradan tapırlar?

Bir gyn atasından soruşdu:

— Ata, hejvanlar bu ojunlar kimdən öjrənir?

Atas çavav verdi:

— Oqlum, sən elmi kimdən ögrənirsən?

Qanvaj tez çavav verdi:

— Myəllimdən.

Atas gylımsəjiv dedi:

— Onlar da ögrədən bir myəllim var.

Qanvaj dedi:

— Onu bilirəm, bu dilsiz hejvanlara bu ojunlar neçə ögrədirlər?

Atas çavav verdi:

Oqlum, sirqdə əlində çubuq bir adam vardı. Onu gördünmy?

— Gərdym.

— Baq, o myəllimdir; həm də coq vəjyk myəllimdir. Jaxş oqlum, illərçə təcryvə gərmüş alim bir adamdır. Hejvanların jaşajşını, xasijjətini vəş varmaq kivi bilir. Hejvanlar ögrətmək ona hec cətin dəgil; cunky hər hejvanın xasijjətini bilir.

Qanvaj jənə dısyındy. Birdən-birə vəş-nı qaldırdı səvinə-səvinə dedi:

— Ata, vəjyində məni hejvanat myəlimi olmağa qojarsanmy?

Atas onun vəşını quçaqladı dedi:

— Kaş o gyn olsun oqlum! Mən coq şad olaram. Ançaq hejvanat myəlimi olmaq istəjən adam hər şejdən əvvəl hejvanlar səvməlidir. Baq, bundan sonra, evimizdəki „Mərmər“ pişigi, qomşumuzdakı „Qaplan“ kərəgi vurma!

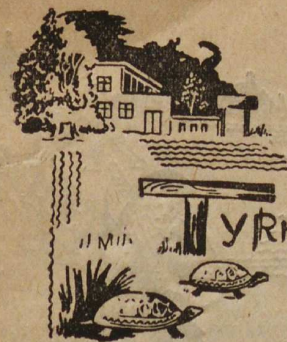
Qanvaj qızardı; cunky ojnadıq zaman onlar ara-bir vururdu. Birdən-birə atasının əlini dutub dedi:

— Ata, bundan sonra hec vurmajaçam. Onlarla jaxş-jaxş ojnajaçam. Qanvaj o gyndən hejvanlar daha coq

62216

1805
AZƏRBAYCAN
MƏRKEZİ
10780120000

səvməgə başladı. Hejvanat müəllimi olmaq fikri onun başında yerləşmişdi. O sirqədə görmüşdü ki, müəllim kəməncədə bir coq hava salır və hejvanları ojadır. Qanvaj kicik bir kəməncə aldı və o gündən „qon-servatorja“da oqumağa başladı.

kəndində böyük bir qolxoz vardı. Bu qolxozda: qavun, qarpuz,

xijar, vadımçan və pamidor əkilirdi

Kecənildən qolxozun xərbində iki canaqlı baqa yaşayırdı. Bunlar taqların, jıraqların arasında gözəl ömür kəcirmişdi. Qar, voranlı qış, onların qarşılıqlıq zaman hər ikisi juvaja cəkilib uc aj qış orada jatmışdı.

Bahar gəlmişdi. Gynəsin isti şəfəqləri hər şeja qan və çan verirdi. Bu uzun jುದan canaqlı baqaların ojanmaq zaman jetişmişdi.

Bir gyn hər ikisi juqulu gözlərini açdı.

Onlar coqdan aç idi, dışarıda, gynəsin siçaq şəfəqləri və atlas kivi jumuşaq lətif otlar onların saqlırdı. Javaş - javaş syrunub dışarı cıqırlar.

Qolxozcular qızqın calırdı. Kimisi vostanın torpaqlı cəvirir, kimisi toxum səpir, kimisi vostan ləklərə ajırdı.

Planlarını jerinə jetirmək ucun hamı zərvəci olaraq calırdı, iş zaman onların

juzyndən nəş'ə, səvinç jaqırdı, gynəş də isti şəfəqlərini qolxozcuların ıstynə sərmişdi; ləklərin dört janında jaşyl, jumuşaq otlar gəgərmişdi. Baqaların hər ikisi aç qurt kivi soqulub jeməgə başladı.

Baqaların istədikləri gynlər gəlmişdi. Hava gündən-günə qızardı. Otlar, japraq-lar vəjymuş, xır və vostan jaşyllanmışdı.

Dişi baqa qumların icində jumurtala-mışdı. Gynəş qızdıqça jumurtaların icin-də kiçik baqalar çanlanırdı; bir gyn ju-murtalar qırılmış, balalar cəqmışdı.

Dişi baqa balaların janına alıb xırın icində dolaşardı.

O imdi ana idi. Onlara japraqlardan, otlardan jedirir, əzlərini düşmanlardan qo-rumaq əgrədirdi. Gynəş əgilmişdi. İsti qum qorlu kılə dənmişdi. Qolxozcular uzaqda bir cinar altında dinçəlirdi. Səs-səmir kəsil-mişdi. Jalnız baqalar sulanmış taqların ətrafında dolaşardı. Gəg yzındə qızıl quş da tənəvəl-tənəvəl ucurdu. Av bulmuş kivi qanatların əcəv durdu və gözələrini bir myddət jerə dikdi. Quş javaş-javaş aşaq ənməgə başladı. O bir az sonra qa-natların əcəv durdu. Birdən-birə şəq-jəv ana baqanın çajnaqına alıb havaja qalqı.

Qalqı qalqı, sonra saq tərəfə getdi. Uça qaja vəşında tikmiş olduqu juvasına jaqınlaşdı. Baqanın birdən-birə qajanın

ystynə atdı, özy də arqasınca jərə endi. Baqı parcalanıp qıynıdan sıqdı. Qızıl quş onu çajnaqına alıp, jıvasınlı aqzına qondu. Onu gərynçə balalar, „çiq-çiq“ səsləndi və tyksyz vojınlarınlı ona tərəf uzadıb durdular. Qızıl quş baqınlı parcalajınlı onlara jedirdi.

tə'tili başlanmışdı. Ylkər pioner təşkilatınlı ilə vərəvər Tyrkan kəndinə gəndərilmişdi, kəndjeki pioner təşkilatınlı coq zəjif işlədigi ucyn Ylkər jardımlı məqsədilə təşkilat işlərinə qarışdı, təşkilatın rəhbər işçilərini jeni iş metodlarınlı ilə tanıyətı. Təşkilatda olan noqsanlarınlı aradan qaldırdı və Aslanınlı qolxoza təhkim etdi ki, qolxozcular arasındı mədəni məarif işləri aparsın. Pionerlər hər gyn dəniz sahilində qum və gynəş vanjosu edir, dənizdə cimir, fudbol oynajır, idman japır və arıbir qolxozlara, sovxozlara və jaqın kəndiərə tənəzzyh dyzəldirdilər.

Aslanın işi coq jaxş idi. O istəginə catmışdı. Qolxozda həvəslə işləjirdi. Məhsulatın çinslərini, onlarınlı vəcərmək jollarınlı, topraq gyvrələməji ögrənirdi. Joldaş Qanvaj tez-tez onu gərməgə gəlirdi. Bir gyn Qanvaj jənə Aslanın janınlına gəlmişdi.

Aslan Qanvaj ilə vərəvər vostanınlı başdan ajaqı gəzdilər. O Qanvaja qarpuz vojda pamidor və vadımçan gəstərir və onlarınlı

həqqində izahat verirdi. Qanvaj öz-özünə düşünyrdy: oqru dejə, təhqir etdigimiz Aslan vaq, nə qədər dəgişmiş. O artıq iş və zəhmət adamı olmuşdur. Bu düşüncə ilə qarpuz, qavun taqların janyndan kecirtdi. Birdən-birə taqların arasыnda iki vaqa valasın gərdu. Şadlıqından vilmədi nə eləsin. Onlar gətyimək ucyn ləklərin icinə girdi.

Baqaşqlar uzaqdan onu gəryncə qaçmaq başladılar. Onlar imdi anasız və kəməksiz idi. Hər şey onlar hyrkydyrdy. O gyn qızyl quşdan coq qorqmşdular. Onun guçly qanatların jeli hər birini bir tərəfə atmşdı. Hec biri bir myddət özünə gələ vilməmişdi. Gəzlərini acdıqlar zaman anaların gərməmişdilər. O gyndan taqların arasыnda qorqa-qorqa jaşajrdılar. Qanvaj onlara jaqınlaşdı, hər ikisi qorqudan başların qınlarına səkiş durdu. Qanvaj hər əlinə birini alvb ləkdən səqdı, səvinçək: „Aslan, vaq gər nə tapdım“ dedi.

Aslan vaqvb gylə-gylə dedi: sənin istədigin şeylər. Həm də nə qədər kicikdyr, bir alma vojda...

Qanvaj: saq ol Aslan! Gəryşəriz! —dejə qaca-qaca getdi. Bəjyk vaqın iri qarbsından girinçə vaqırdı: „gər bir nə gətirmişəm!“ Uşaqqlar vaşına toplandı.

— Nədir?—nədir? ver bura! ver bura!..

— Qanvaj, bunlar haradan tapdı?

Qanvaj tez cavab verdi: ləklərin icindən.

Səsə Ylkər də gəldi. Baqalar gəryncə:

— Oj! nə valaçadı. Xırda alma vojda, hec vojlə kicik vaqa gərməmişdim—dedi:

Qanvaj səvinə-səvinə dedi:

— Ylkər, bunlar saqlajaşam.

Baqaşbqlar başlarbny qbna cəkib hərə-
kətsiz durmuşdular. Səvinçək uşaqdar o ki-
cik qonaqlarbn ətrafbny albv hələ də onlarb
jalbnz vbraqmaq istəməjirdi.

Qanbaj qasbv aqzv cibvqlarla hərəyl-
myş taxta bir qutu gətirdi. Bu qutunu o
coqdan hazırlamışdı, hər iki vaqanb qu-
tuja qojub aqzbnz vaqladı.

Qanbaj o gyn səvinçək ol-
muşdu. Saatda bir kər-
rə gedib onlarb jolu-
qurdu. Onlarla anlaş-
maq, dostlaşmaq istəjirdi. Baqalar onu gə-
rynçə qorqub cəkilirdi.

Qanbaj coq dşşynurdy. O vaqalarbnz
əgrətmək istəjirdi: nə əgrətsin? necə əg-
rətsin? Haradan başlasbn?...

Bunlarb ajdbnlaşdırı bilməjirdi. Qutu-
nun janbnda oturub saatlarça dşşynurdy.
Bu fikir onu jormuşdu. Hətta geçələr jataqı
girdigi zaman çyr-və-çyr plan qururdu. O
eşitmışdi ki, hejvanlarb əgrətməkdən əvvəl
aç saqlajırlar. Odur ki, sabaha qədər o gyn
onlara jemək verməmişdi.

Səhər acıldı. Qanbaj juqudan ojanbnça
vaqalarbn janbna qacdı. Aç və dustaq va-
qalar qutunun icindən cəqmaq ucyn jol ara-
jırdı. Qanbajb gərynçə hər ikisi başbnz
gizləjib hərəkətsiz durdu. Qanbaj əlindəki
otlarb onlara doqru uzatdı. Onlar qorqub
cəkildilər. Qanbaj coq calmışdı. Onlar inad
edib ot jemək istəmədi. Qanbaj dşşyndi:
zərər joqdur; aç qalvb axırda jejərlər—dedi.

O gyn Qanbaj coq məşqul idi. Kənd qlubunda pionerlər tərəfindən mysamirə veriləcəkdİ. Bir tərəfdən qlubu vəzəjirdilər, bir tərəfdən də rollarьн hazьrlajьrdьlar.

Joldaşlarilə vəravər aqşama qədər işləmişdi. Qanbaj evə dəndygy zaman gynəş qərvə doqru əgilmiş, hava sərinlənmişdi.

Baqalarьн fikri ilə jolu bilməjirdi neçə getsin. Joldaşlarь ona sataşьrdь:

— Sən gedinçə baqalar açьndan ələçək.

— Bilmirəm bu murdar baqalardan nə istəjir?

— Onlarь mən əlimə gətyrməgə igrənirəm.

— Даньшмаjьн, бу да баqalarь əgrədib sirqdə ojnadaçaq.

Qanbaj bunlarьн və'zisinə çavav verir, və'zisinə verməjirdi. Evə jetişər - jetişməz baqalarь joqladь. Aç baqalar qutunun aqьz-lyqьн jalajьr və cьqmaq ucyn jol arajьrdь.

Qanbajь gəryncə hər ikisi vəşьнь gizlədi. Qanbaj qutunun qarьсьнь acdь. Gəlirkən jolda topladьqь vəqa japraqларьнь onlara doqru uzatdь. Aç baqalar ot doqusu dujunça vəşларьнь cьqardь. Qorqa-qor-

qa japraqь jeməgə vəşladьlar. Qanbaj səvinçindən dərisinə sьoqmajьrdь. Birinçi imtəhanь gözəl vermişdi. Baqalar onun əlindən ot aьв jeməgə vəşlamьşdь. Bu az şey dəgil. Demək, bundan sonra vəqaçьqlarьнь istədigi kibi vəjytəçək, istədigi dərси verə biləcəkdİ. Kəksy şişmiş, ymydy artmış, göz-ləri ьşьqlanmışdь. Baqalarь dojurduqdan sonra qaca-qaca jemək odasьna gəldi. Joldaşlarь masa vəşьnda oturub şam edirdi. Ən vəşda Ylkər oturmuşdu. Titrək və səvinçək bir səslə:

— Ylkər, baqalarьma əlimdə ot jeməgi əgrətdim.— dedi.

Ylkər bu səzyn əhəmiyyətini jaxşь dьşynə bilmədi. Jalьz vəşьнь təprədib gyldy və onu, əzyndən razь salmaq ucyn:

— Mərhəva Qanbaj!— dedi. O Ylkərdən bir coq şeylər sormaq və əgrənmək istəjirdi. Joldaşларьньн janьnda soruşmadь. Jerində oturub şam jedi. Geçə qlubda idilər. Mysamirələri olduqça parlaq kecmiş və qolxoz, sovxoz işçilərini məmnun vəraqmışdь. Uşaqларьн və Ylkərin yzy, gəzy gylyrdy. Geçə geç qajьtdьlar. Qanbaj hər kəsdən əvvəl jataqьna gedib jatmış və səhər hər kəsdən əvvəl ojanmışdь. Baqalarьna japraq və ot topladь. Onlarь dojunça jedirdi. Baqalar otu əlindən aьв jedikçə səvinirdi.

Qanbaj bunıarǵ ǝgrǝtmǝk ƳsƳn plan hazırlamaq istǝjirdi.

Bu xƳsusda oturuв dƳşƳnyrdy. O qǝdǝr ǝrin dƳşƳnyrdy ki, Ylkǝrin gǝlív onun vabı uşunda durduqunu gǝrmǝmişdi. Ylkǝr coq durdu. Qanbaj fikir dǝnizinǝ dalmışdı. Ylkǝr gylǝ-gylǝ:

— Qanbaj, nǝ dƳşƳnyrsǝn? — deǝ sordu. Qanbaj vaşǵnı qaldıǵıv Ylkǝri gǝrƳnçǝ jerindǝn sǝcradı. Ylkǝr jǝnǝ sordu:

— Baqalara ot verdinmi? — Qanbaj qƳrur-lu bir tevr ilǝ:

— Verdim, hamusǵnı ǝlimdǝ jedirdim — dedi.

— Ojlǝ lazımdır. Nec bir zaman qarşylarǵna ot qojma! ǝlindǝn jemǝji ǝgrǝnsinlǝr, hǝm dǝ javaş-javaş bunlarǵ sǝsǝ gurultuja alışdı. Onda tez ǝgrǝnǝrlǝr.

Qanbaj Ƴmydlǝ parlajan gǝzlǝrini ona dikiv dedi:

— Ylkǝr, bunlarǵ mǝn neçǝ ǝgrǝdim? haradan vaşlajıtm? Bu iş mǝni coq dƳşƳnyrdyr.

Ylkǝr gylıv dedi:

— Sǝn onlara nǝ ǝgrǝtmǝk istǝjirsǝn? Qanbaj tez çavav verdi:

— Ojnamaq!

— Ojnamaq? Coq jaxşǵ... ot jemǝji neçǝ ǝgrǝdin? Ojunu da ojlǝ ǝgrǝdǝrsǝn!

Tǝçryvǝ sǝnǝ gǝstǝrǝçǝk. Hǝr işdǝ mǝtanǝtli, dajanıqlı olmaq lazımdır. Nǝrimanov kytyvhanasından sǝnǝ vaqalar hǝqqindǝ Ƴc, dǝrt kitab gǝtirdǝçǝgǝm. Oqu, onlarǵn xasijǝtini jaxşǵ ǝgrǝn. Bu xƳsusda kitablar sǝnǝ coq kǝmǝk edǝr.

Qanbaj vaqalarǵnı tǝrvijǝ etmǝkdǝ dǝvam edirdi. O vaqalarǵnı ançaq myǝjjǝn saatlarda jedirirdi, je lirmǝk istǝdigi zaman onlarǵ ejvanı vıraqrıdı. Tamaşa ƳsƳn toplanmış coquqlarǵn şǝn gurultusu icindǝ jedirirdi. Qutudan sǝqmaq aç vaqalar ƳsƳn vajram idi. Qanbaj bir dǝstǝ vaqa japraqıvı havadan asırdı. Bu japraqlarǵ elǝ asırdı ki, vaqalar ajaq Ƴstǝ durmadan vǝ ja vaşlarǵnı juqarǵ qaldırmadan otu jeǝ vilmǝzdi. Sonra kǝmǝncǝsini gǝtyrıv calırdı. Kǝmǝncǝ sǝsi aç vaqalara bir myzddǝ idi, cƳnky jemǝk vaqtǝ gǝldigini bilirdilǝr. Başlarǵnı uzadıv o tǝrǝf vı tǝrǝfǝ qacıv jemǝk arajırdılar. Sara onun kǝmǝkcisi idi. Juqarǵdan asılmış otu ara bir onlarǵn kicik qara dodaqlarǵna doqundururdu. Baqalar jemǝgǝ hazırlanırkan otu javaş-javaş juqarǵ cǝkirdi. Bu tǝvrlǝ vaqalara ajaq Ƴstǝ jemǝk ǝgrǝtmǝk istǝjirdi. Inadıv vaqalar isǝ vunu istǝmǝjirdi. Qanbaj coq calışdı, mymkyn olmadı. O tǝçryvǝsindǝ dǝvam etdi. Ylkǝr ona: **Hǝr işdǝ mǝtanǝtli vǝ dajanıqlı ol!** — demişdi. Bu sǝzy Qanbaj unut-

matəmşdı. O coq calşdı. Axırdı vaqalara ajaq ystə ot jeməgi də əjrətdi.

Hər gyn jemək vaqtı onlar ejevana vuraqır, əzy kəməncə calır, Sara da ipə vaqlanmış ot dəstəsini onların vaş yzərində duturdu. Baqalar ajaq ystə qalqıv otu jejərdilər.

İki ajda Qanvaj ançaq bunu əgrədə bilmişdi. Onun fikri vaşqa idi. O özynə bir myəllim kivi vaqmaqa vaşlamış. O istəjirdi ki, kəməncəsini əlinə alıv caldıqıv zaman vaqalar sirqdəki hejvanlar kivi durub ojnasın

Qanvaj bir gyn jenə coq məşqul idi. Şəhərdən pioner dəstəsi gəlmişdi. Təşkilat sədrinin o gyn geniş bir məruzəsi verildi. Məruzəni dinlədikdən sonra hamı birləkdə kəndi dolaşmış, oradan dəniz sahilinə getmişdilər. Jeməkdən sonra Lenin guşəsində sijasi kitabcalar oqunub təhlil edilmişdi. Qanvaj aqşama jaqın evə dənmişdi. O gyn vaqalar aç qalmışdı. Qanvaj evə gəlinçə tez vaqalar joqladı. Aq vaqaşqıqlar onu gərynçə qutunun aqızlıqından vaşlağıv sığağıv ojnatmaqa vaşladılar. Qanvaj anladı ki, onlar bu hərəkətlə i ilə: „Qarıv ac, vizə jemək ver!“ demək istəjir. Qutunu gətyrüb ejevana gətirdi. Sara hələ gəlöv sığmatmışdı. Qutunu acdı, vaqalar dışar vuraqdı. Kəməncəsini gətyrüb cal-

maqa vaşladı. Jemək myzdəsi verən kəməncəsinin səmindən hər ikisi ajaq ystə qalqdı və havadan asılmış otu aramaqa vaşladı. Qanvaj bunu gərynçə səvinçək jerindən sığradı. Kəməncə əlində otaqa qacdı: „Ylkər, Ylkər, vura gəlin, sizə təmaşa gəstərəçəgəm“ dedi. Ylkər və uşaqqlar onun arqasınca gəldilər, ejevana jetişinçə Qanvaj jenə kəməncə caldı. Baqalar kəməncənin səsinə eşidinçə hər ikisi ajaq ystə qalqdı və jan-jana ortalıqda dolaşmaqa vaşladı. Uşaqqlar gylyr, Ylkər gylyr, Qanvaj, səvinçindən nə edəcəjini bilməjirdi. Qanvaj ajaqa qalqdı, ipə vaqlıv ot dəstəsini Sylejmana verdi. „Al, bu otu havada dut, onlar jediçə otun jerini dəgişdir!“ dedi. İmdi Qanvaj kəməncəni calır, Sylejman əlindəki ot dəstəsini javaş-javaş havada dolandıqır; vaqalarda onun arqasınca syrynyv jejirdilər.

Jaj tətili bitmiş, Qanvaj təşkilat ilə vərəvər şəhərə kəcmüşdi. Tətil ona coq şej vermişdi. Viçudu qyvvtənmiş, fikri inkişaf etmiş, təçryvəsi və sijasi viligi artmışdı. O hər gyn məktəvinə, musiqi dərslərinə dəvam edir və pioner təşkilatında calşırdı.

Baqalar da unutmajırdı. Evə gəlirdi, jeməginə rahət-rahət jejiv qurtardıqdan sonra vaqalar dışynməjə vaşlardı. Hər gyn qutunu arıtmaja gətirir; qutunun aqızlıv acıv vaqalar dışar vuraqırdı. Əzy kə-

məncə calır, qardaş Surxaj da kəməncənin havasına ujduraraq, otu əlində dolandırır, vaçylar, qomşu uşaqlar hər gün o kicik qonsertdə iştirak edirdi. Qanvaj təcrübəsini artırmışdı. Baqalara uc, dərt ojun ögrətmişdi. Bir necə dəfə kicik qonsert tərtib edib vaqalar ojnatmış, və təcrübədən sığarmışdı. Baqaçylar Qanvajın gəzində vöjümüş və qijmətlənmişdi, onlar bu gün adi vəhşi vaqalar degil; hər biri tərbijə görmüş, məktəv görmüş bir hejvəndə, onlar çəmi-jət icərisinə sığarmaq, vöjyk mysamirələrdə, qonsertlərdə ojnatmaq olar. Baqa kivi hejvanlara uc, dərt ojun ögrətmək az şey degil. Bundan sonra onun vaqalarındə, özünü hər kəs tanıyaçaq, hər kəs biləcəq, onun hünərinə hejrət edəcəkdə. Adə qəzetələrdə jazylaçaq, dillərdə səjlənəcəq.

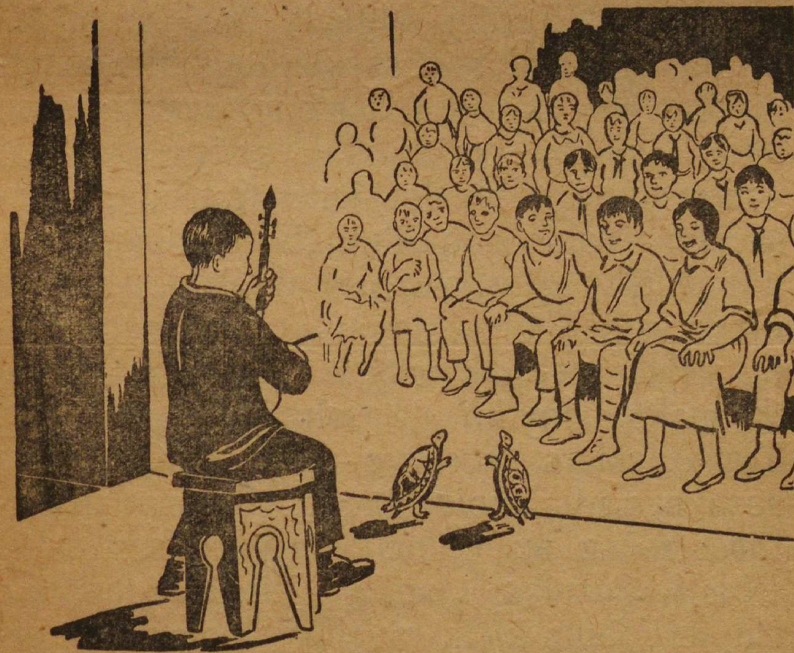
Qanvaj o il jeddi illigi bitirirdi. Onların şərəfinə mysamirə tərtib edilmişdi. Mysamirədə vaqalar da iştirak edəcəkdə. Məktəblilər aqın-aqın gəlir və qaridorlarda dolayırdılar. Vöjyk bir dəstə salon qarpsından asılmış məramnaməji oqujur və hejrətlə bir-birindən soruşurdu:

- Bu ojuncu vaqalar haradadır?
- Baqa da hec ojnarmı?
- Hələ bu Qanvaj kimdir?
- Baqalar onunmudur?

Bir-birinə bir coq vöjlə suallar verirdi.

— Qarə aqızında get-gedə qələvəlik artırdı. Hər kəs səvirsizliklə mysamirənin başlanmasını gözləjirdi.

Birinçi zəng vuruldu. Tamaşacylar salona doldu. Bytyn gözlər səhnəyə dikilib qalmışdı. Pərdənin tez açılması ucun tələvələr ajaqlarındə jerə vurur, əl calaraq səs ky qorarırdı.

Pərdə açıldı. Birinçi pərdədə tələvələr şərqi oqudu; bir coq jeni havalar calındı; şeirlər inşad edildi, idman nymunələri göstərildi. İkinçi pərdə başlandıqz zaman hamunun gözy səhnədə qalmışdı. Əl calaraq „Baqalar gəlsin, vaqalar!“ deyə vaqırdılar. Pərdə calıq ilə başlandı. Çyr-və-çyr

ojuqlar ojuqları. Sonra Qanvaj əlində kəməncə səhnəyə çıxdı. Sürəkli alqışlarla qarşılandı, sandalaja oturub kəməncəsini calmaqda başlarkən, baqalar bir-birilə jərəşə girmiş kivi qoşa-qoşa səhnəyə girdi. Ajaq ystyndə qarşy-qarşyja ojnamaqda başladylar. Salonu səs byrydy. Hamu gylyr, hamu əl calyr, baqalar ojnamaqda dəvam edirdi.

Qanvaj havany dəgişdi. Baqalar da tez ojunu dəgişdilər, tamaşacylar hejrətdən şaşyrmışdy. Bir az sonra kəməncə susdu; ojuqlar bitdi, Qanvaj baqalaryny da gətyryv, səhnədən çıxdı. Sürəkli alqışlar dəvam edir, tamaşacylar əl calyr, ajaq calyrdylar, Qanvaj, baqalary jenidən səhnəyə caqylyrdy. Salonu səs kuj byrymyşdy. Hamy Qanvajny ojuncu baqalaryny bir də gərmək istəyirdi. Bu dəfə Qanvaj ilə məktəv mydiri də səhnəyə daxil oldu. Tamaşacylar zor-gyç sakit etdi. Sonra səzə başladı: „joldaşlar; tamaşasyndan doymadylarynyz bu ojuncu baqalar son sony tələvələrimize Qanvaj Dursunzadənidir. Bu iste'dadly kicik myəllim hejvanlary səvən, onlaryn jəşəyşyny əgrənmək istəjən **səvri, dajanyqlı** və **calyşqan** bir coquqdur. Onu sizə coq tərifləməjəcəgəm. Hər myəllimin hynəri ony tələvələrindən bilmək olur. Ojuncu baqalar Qanvajny neçə myəllim olduqunu sizə bildirdi. O bu işin ardınca gediv hejvanat myəllimi olmaq

istəyir. Onun bu fikrni jyəkədən alqışlajaraq bu jolda ona kəmək etməjə vəd edirik. Bir gyn eşidəcəksiniz ki, şəhərimizə vəjyk bir sirq gəlmiş. Bir birinizdən soruşacağısnyz: Bu sirqin myəllimi kimdyr? qəzetələrdə e'lan oqumuş joldaşlarynyz sizə deyəcək: „**Qanvajdur, ojuncu baqalaryny myəllimi**“. Sirqə dolacağısnyz. Qanvajny əsil hynəri siz o zaman gərəcəksiniz. Mykafat olaraq təbiət qəvinəsi bu yc kitabny ona baqışlajyr, sizin hər birinizi də Qanvaj kivi vəjyk bir hynər və sənət sahibi gərmək istəyirəm—deyə kitablar Qanvaja verdi, salon onu alqışlarkən baş əgiv mydir ilə vərəvər səhnədən çıxdı. Tamaşacylar əl cəkməyir, Qanvaj və baqalary jenidən səhnəyə caqylyrdy, salonu gurultu vasmışdy. Qanvaj baqalary ilə jenidən səhnəyə daxil oldu. Baqalary səhnəyə vıraqv kəməncəsini caldı. Baqalar əvvəlkindən daha vəjyk bir həvəslə ojnamaqda başladı. Coquqlar əl calyr, ajaq calyr sevinçindən sycrajv baqylyrdy.

Kəməncə susdu, baqalar durdu. Qanvaj gurultu və alqışlar icində tamaşacylara baş əgirdi. Birdən-birə orkestro başladı. Uşaq-lardan birisi baqylyrdı:

— Baqalaryny havasyny call...

Orkestro vaqalarnı bildigi havalardan birisini aldı. Baqalar əvvəlçə yrkuv bir iki saniyə durub dinlədi. Sonra birdən birə ajaq ystə qalqub o havanı şirin-şirin ojnamaqda başladı. Salon jənıdən çanlandı, tamaşacılarda gylməkdən çan qalmadı. Məktəv joldaşlarından vəzisi vaqırdı.

Jaşasın ojuncu vaqalar!

Jaşasın Qanvaj!

Aslan jerindən qalqaraq vaqırdı:

Jaşasın pioner təşkilatı!

Jaşasın rəhbərimiz Ylkər!..

AZƏRB. M. KƏZİ
DƏVLƏT K. TƏZİ
M. V. V. V. V. V.

894.362-93

90 qər.

821 W16

АБДУЛЛА ШАИК

ТАНЦУЮЩИЕ ЧЕРЕПАХИ

АЗЕРНЭШР
УЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧ. ОТДЕЛ
Баку—1934